

Gammal tro om saker och ting i Lerbäcksbygden. Upptecknat i Lerbäck av Ruben Carlsson.

Underliga händelser.

Hästvägran

Severin A i Falla Skyllberg var en gång som ung vittne till något märkvärdigt. Han högg ved vid en gård. Sonen där skulle just fara till Askersund med en kamrat. Hans far ville också följa med men pojken svarade. Du far kan gärna stanna hemma.

Så satte de för hästen och for iväg mot staden. När de kom till "Långsyna" (längsta raksträckan mellan Ingelsby och Askersund) stannade hästen tvärt. Det gick inte att få honom att gå längre med lock och pock. De här har vi för att inte far fick följa med sade H. Det är bäst att vända om. De släppte tömmarna lösa och hästen vände självmant och gick hem. Där stod far och tog emot dem. Jasså ni kommer nu sade han. Jag har väntat på er. Får jag följa med nu då.

Han satte sig upp och man vände ånyo mot staden. Nu gick det utan missöden såväl bort som hem.

Dödssjuk vid kyrkogården.

Min far C L Carlsson berättade sådant han hade varit med om. På 1880-talet var han under en frivecka i sällskap med en broder på väg någonstans i Godegårds socken. Kommen till kyrkogården frågade brodern vem det var som låg begravd intill vägen. Vet du inte det svarade far. Så talade han om vem det var och tillade att folk säger att de två sökte döden tillsammans. Så snart han yttrat detta föll han ner alldeles genomsjuk på vägen. Aldrig hade han varit så sjuk förr eller senare sade han. Det dröjde också en god stund innan han kunde fortsätta färden.

Odödliga orren.

Då min far tjänade dräng i Önnabo var han en gång på väg från en kolmila. Uppe på Oxaberget fick kamraten han hade med syn på en stor orre i en frötall. Bössan var alltid med i skogen och det dröjde inte länge förrän det smälldes. Orren satt dock kvar. Ett nytt skott. Samma resultat. Nu gick man närmare tallen i tro att det var en uppstoppad bulvan som någon satt upp. Nu syntes dock tydligt hur orren sträckte på halsen och vred huvudet åt olika håll.

Pojkarna sköt skott på skott tills kruthornet var tomt men orren satt kvar ändå. Man började tycka att det var kusligt och gick därifrån. Dagen därpå gick de samma väg tillbaka. Orren var då borta. Senare på sommaren torkade frötallens topp.

Ljuset i fönstret.

Far berättade också att han som ung var till ett bönemöte i Jakobshyttan i Godegård tillsammans med en syster. På vägen hem och alldeles invid hemmet Örmon vid Lerbäcksgården såg båda två att det lyste i fönstret. Att mor sitter uppe än så system. Ljuset lyste klart tills de var precis framme vid stugan då de tvärt slocknade. Nu släckte mor lagom sade min far. Inkomna låg alla och sov och min farmor försäkrade att ingen hade haft någon fotogenlampa tänd. Händelsen var helt oförklarlig då reflexer från måne eller annat ljus var helt uteslutet.

Min syster Sara såg tillsammans med en jämnårig flicka något märkvärdigt vid Rönne. Det var en av de vackraste månskenskvällar och mycket ljust. Framkomna vid en gård såg de en besynnerlig skepnad liksom sväva fram en bit över marken. Det liknade mest en mänsklig varelse helt insvept liksom i ett lakan. Inga armar och ben syntes utan den förflyttade sig genom att sväva fram. Såg du sade min syster när den försvann bakom en husknut. Ja visst såg jag sade kamraten.

Båda var mycket uppskakade av synen.

Vid ett samtal senare med gårdens ägare sade denne. Ja det är många som påstår sig ha sett detta.

Eldklotet.

I den så kallade Sjöbergsdalen i Falla kom ett eldklot rullande rätt över vägen då en pojke Evert i Å kom vägen fram. Klotet var stort som en fotboll. Förmodligen ett elektriskt fenomen.

(Ingvar Björcks kommentar. Ett par hundra meter därifrån vid Gunnar Ignells gård när jag var liten kom ett sådant eldklot rullande framför mig på ca 10 meters avstånd från en transformator vid ett åsknedslag.)

Lysande kors.

Underligt var också det lysande kors man såg på himlen i Östra Lerbäck under Roparörelsens tid på mitten av 1800-talet.

Knackningar på ytterdörr.

Emil Karlsson i Skuru berättade för mig att då han var ung höll han till i en stuga och spelade kort samt söp dag och natt. Någon sade sig ha sett en hund gå omkring i stugan. Han hade eld i munnen. Detta skrattade dock alla åt och så fortsatte det syndiga levernet.

En söndag under högmässotid var man också i färd med kortspelet. Då slog det tre kraftiga slag på dörren. Man öppnade men ingen stod att upptäcka. Karlsson försäkrade att ingen kunde komma undan och gömma sig. Efter det blev det slut med kortspel i stugan.

Den onde själv.

En historia berättas också om den gången för länge sedan då ett par Vätterbåtar förläste utanför Rökneöarna i en storm. Andra att händelsen var vid Hammarsundet när en färja kantrade. I båda fallen drunknade flera personer.

Samma dag var det marknad i Askersund. När marknadsbesökarna på kvällen skulle ge sig av hemåt mötte de ett underligt ekipage på skogen mellan Askersund och Ingelsby. Det var en kärra dragen av en kolsvart häst. Ekipaget kom i rasande fart så det rök eld och gnistor omkring det. Efteråt trodde man att det var den onde själv som skulle hämta hem själar från de som drunknat vid olycksplatsen.

Bösskott i vedlår.

En person i Falla Skyllberg inköpte på en auktion en vedlår efter en avliden gumma. När han kom hem med den och just befann sig innanför dörren smällde det till som ett bösskott i den. Han blev så rädd att han inte tordes ligga ensam om nätterna. Själv var han övertygad om att det kom sig av att han i gummans livstid yttrade om henne.

Begravning före högmässa.

En gammal gumma var död och skulle begravas. Man väntade förgäves på släktingar från en gård vilka skulle vara med i sorgehuset. Sedan gumman hade lästs ut anträdde färden till kyrkan. Utkomna till landsvägen såg de en hästskjuts närma sig. Det var de väntade. De hade fått för sig att liket skulle begravas efter högmässan i stället för före. Hästen hade dock hela vägen galopperat så att man ej kunnat hålla igen honom. Det var ändå en gammal häst som vanligtvis brukar ta det lugnt. Hästar ser och förstår ibland mer än människor slutade min berättare.

Tröskverk som går av sig själv.

Hanna A vid Bunken i Skyllberg berättar att hon som ung tjänade i Askersunds landsförsamling. Ungdomarna där brukade på lördagskvällarna samlas till dans på en loge vid Kullängen. En natt då de höll på med dansen började tröskverket på logen att gå av sig själv. Alla blev mycket förskräckta och dansen avslutades direkt.

Liskara vid fiskarlogen.

Johan J vid Ingelsby arbetade vis Skyllberg. En natt när han gick hem från skiftet fick han vid fiskarlogen (Ladäng) fick han en häftig stöt i bröstet och sade att han kastades av vägen. När han tittade upp fick han se en liskara som passerade. Efter den dagen var Johan J aldrig riktigt frisk utan spottade ofta blod.

Mystiska fåglar.

R. S-g berättar att han som ung en natt hade sällskap av en flicka från Rönneby till Rönne by. Vid skogen intill festplatsen fyrkanten i Rönne fick de se en massa fåglar i trädkronorna runt om. De tycktes bli allt fler under vägen och fåglarna följde dem allt eftersom de gick med ett väldigt skrån och väsen. S som var jägare och van vid allt i naturen sade sig aldrig upplevt något så märkvärdigt. Varken han eller flickan sade något under tiden det märkvärdiga skedde.

På tal om mystiska fåglar berättar Ingvar Björck att när Östansjövandrarerna i början av 2000-talet gick runt Gryten vid Vargavidderna så tog man en paus. Sven-Olof Gustavsson började sjunga alla verserna i *"Jag väntar vid min mila"* av Dan Andersson. Vid varje vers blev det fler och fler fåglar i träden och det slutade med gemensam sång och fågelkvitter.

Dansande barn i Mariedams herrgård.

Vid Mariedams herrgård såg rättare R hur det lyste i fönstren en jul sedan herrskapet Gill hade flyttat därifrån. Han såg också en julgran tänd och barn som dansade runt den.

Spöken i Jerikobacken.

I Jerikobacken mellan Skyllberg och Prästgården hände 1909 något märkligt. En lantbrukare G.E. Kom från Skyllbergs kvarn med mäld en november natt. Strax nedför backen stannade hästen med ett tecken på stor rädsla. Det såg ut som han ville gå ur vägen för något. Bonden gick av för att se vad som stod på. Då fick han se något i backen som kom emot dem. Det var snart bredvid dem och fräste förbi vid ena väggkanten. Det liknade en vit slöja som knutits ihop upptill. Eller likt ånga som strömmade ut och belystes av ett svagt sken. Hästen reste sig i skaklarna och blev alldeles vild. Straxt efter kom något nytt farande efter. Det var som ett svart moln likt ett klot med små eldgnistor i. Straxt innan åket försvann det spårlost. Hästen skenade nu uppför den branta backen. En bit längre fram lugnade han sig något men var vit av svart lödder.

Den som var med om detta säger att samma natt som detta hände dog en kvinna som var hans bästa barndomsvän.

Svarta fågeln i gruvan.

I en gruva i Ingelsby såg arbetarna en gång en egendomlig syn. Just som en av dem Henning K. Skulle gå ned kom en liten svart fågel likt en svala och slog sig ner i gruvan. Alla såg den och undrade varför den skulle dit. Ej heller kom den tillbaka upp. Nedkomna letade efter fågeln men kunde inte finna den.

När gruvbasen kom om en stund undrade han vad vi letade efter sade H.K. Man berättade att en fågel flugit ner i gruvan. Jasså sade basen. Leta inte mer. Den fågeln har jag sett flera gånger. Se efter i gruvan runt väggarna. Hittar ni malm skall vi fortsätta men ser ni inget skall ni sluta genast. Gruvan som nyss var upptagen lades genast ner.

Hästar som tappade skor på beställning.

Efter gamla landsvägen vid Bunken i Skyllberg bodde för länge sedan en smed som där hade sin lilla smidesrörelse förenad med hovslageri.

En marknadsdag kom en person vägen förbi smedjan och råkade i samspråk med smeden På frågan om han ämnade sig till marknaden i Askersund, svarade han att för dåligt med pengar så han hade inget där att göra. Inget annat svarade den andre.

Det kommer snart en bonde åkande med skolösa hästar. Då kan du ju få tjäna en slant.

Det hände också som han hade sagt. Det kom en bonde med parhästar och stannade vid smedjan.

Jag vet inte hur det är fatt men alla skor lossnade här borta på hästarna. Smeden satte igång med skoningen och fick snart arbetet gjort. När bonden sedan hade betalt erbjöd han också fri skjuts till marknaden vilket tacksamt mottogs.

Spöken i smedjan.

I södra Lerbäck hände sig i början av 1900-talet att en 15-årig pojke en natt skulle gå förbi en smedja. Han såg på långt håll att det lyste i fönstren och gnistor gick upp ur skorstenen. Han hörde även flinka hammarslag inifrån smedjan.

När han kom fram upphörde alltsammans och smedjan låg lika tyst och öde som den brukade göra på nätterna. Det var K Axberg som var med om denna händelse.

Den stora vålnaden.

På 1850-talet hände något underligt i Esperudsskogen. En 10-årig pojke Gustaf skulle gå med mat till sin mor som vallade kor på åkrarna vid Lerbäck station där det nu är skog.

Då fick den lille pojken se en fin karl som kom honom till mötes. Han hade så fina kläder. Någon slags uniform likt en beväring ungefär. Detta enligt pojkens berättelse. Det var så vackert i hans ansikte att pojken blev stående och stirrade på honom. Plötsligt började mannen växa och blev allt större. Pojken blev inte rädd för han såg så glad och god ut. Då försökte pojken ta en genväg till mamman för att visa henne den stora mannen som räckte nästan till trätopparna. Då blev dock synen av mannen helt försvunnen.

Gustav berättade ibland för sina familjemedlemmar om denna underliga händelse och att han natten efter blev så sjuk att man fick vaka vid hans säng.

Jon i Ängstugan mötte en gång en ovanligt lång skepnad någonstans i skogarna vid Skyllbergstrakten Det kunde omöjligt ha varit en människa. Man undrade hur han bar sig åt vid mötet? ”*Ja las*” (läste) sa Jon.

Kvigan och kalven.

I Skuru by hände sig någon i 1800-talets sista del att en kviga blev sjuk. Djuret blev allt sämre. Så en kväll varnade hustrun på att kalven som kvigan var bunden vid låg på golvet, fast tillknäppt. Den kunde inte ha krängts över huvudet och måste också ha först lösts av halsen och sedan åter tillknäppta. Det hela var mycket underligt.

Två gånger ytterligare hände samma sak t.o.m. Under tiden hon var i ladan för att hämta foder. Snart därefter var kvigan död. Berättad av Edvard Karlsson.

Odödlig hare.

Två bröder skulle besöka en mila. När de kom till skogen fick de se färska harspår i den nyfallna snön. Eftersom de hade bössan med sig fick den ene bli hund och gå på spåret och den andre stå på pass. Haren kom omsider och skottet small. Haren satte sig dock bara och såg på jägarna. Fyra gånger sköt han på haren i gått håll när den sakta avlägsnade sig. Vid varje skott vände haren på huvudet och tittade på skytten. Sedan dess har jag aldrig skjutit på något djur sade G. K-n.

Bergtagen av den onde.

I norra Lerbäck fanns förr jägare som för att få jaktlycka använde sig av olika sätt. Ett par av dem gick ofta till nattvarden i Lerbäcks kyrka med fågelsnaror kring halsen. De skulle bli mer fångstgivande med de heliga sakramenten gått igenom dem. Man smusslade också undan oblater som sedan stoppades i pipan tillsammans med laddningen eller också sattes upp på ett träd varpå man sedan sköt.

Det berättas att en som gjorde så fick se tre bloddroppar där skottet tagit. Han var sedan försvunnen till den onde.

När han sedan gick på jakt kunde det hänga ormar på trädgrenar där han gick fram eller krypa upp paddor på bössan när han ställde ner sen.

Då gällde det ej bli rädd om jaktlyckan skulle räddas. Det sägs ibland att denna jägare blev vansinnig och fick en bråd död.

Trollskott i torpet.

En kvinna som hette Lotta var en gång på 1850-talet sysselsatt med att ta bort mossa på ett tak i Läggesta. Då kom det något otyg och satte sig på näsan så att denna ruttnade.

Folk trodde det var ett trollskott eller något ont som satt i huset.

Skelettet under golvet.

De gamla har berättat att när man rev en lada i Torpa så hittade man ett skelett under golvet. Inget visste något om hur det kommit dit.

Meteorit eller.

Lantbrukaren Abraham från Döberg var ute och åkte. När han kom till backen mellan Torpa och Döberg började det fräsa och brusa bakom skjutsen uppe i luften. Tvärs över vägen kom något och slog ner i sjön. Det var som en jättestor orm. Vattnet klöv sig och det blev stora svallvågor.

Var det en spökdrake eller var det en meteoritsten?

Detta berättade Ivan Andersson Åsen för mig 1930.

Svarte mannen i Torpa bränneri.

Torparen Johan Andersson Ö Ramshult berättade för mig 1928 att hans far var brännmästare vid Torpa brännvinsbränneri.

En torpare från Suddamon var honom behjälplig med brygden. Denne ville dock aldrig vara ensam i bränneriet. Ibland visade sig den onde för honom därinne. Han gick omkring stor och lång och elegant klädd och såg till brännvinspannorna. Bland brännvinsångorna hördes ibland ett djävulskt skratt. Så försvann han lika fort som han kommit.

Torparen gick alltid ut om brännmästaren någon gång avlägsnade sig.

Detta av fruktan för att få se den svarte mannen.

Selstickemysteriet i Brickebacken.

Andersson i Nybygget i Snavlunda berättar att då han en lucianatt skulle åka fram i Brickebacken så föll selstickan ur skakeln. Den var dock väl fastsatt tidigare. Han gick av och satte dit stickan igen men om en stund var den åter ur. För tredje gången föll den ur och sattes dit igen. Då satte han dit en tallpinne som han hittade men den föll också ur.

Andersson fick köra utför backen med bara en skakel fastsatt vid selen. Vid Mobäcken satte han dit en ny pinne. Efter det gick hela resan bra. Han tyckte därför det var kusligt att köra i Brickebacken en lucianatt.

Arvlös dotter.

Åsens bonde som inte fick ro i graven.

Det var en bonde på Åsen som kallades Kalle Bom. Han hade en dotter före sitt äktenskap. När han blev gammal och nära döden övertalade hans fru honom att göra dottern arvlös.

Dottern gifte sig och flyttade från trakten. En natt sedan fadern hade dött får hon besök av honom. Han sade inget för han kunde ej tala. Dottern kände däremot att han ville meddela att det inte var han som ville göra henne arvlös. Hon förnam liksom att han ville be om förlåtelse. Han hade ingen frid i graven sades det.

Trollharen.

Mor Halldin Norra Fallet i Tycke berättar att det var en sån där trollhare som Arvid Eriksson i Västra Åland råkade ut för. Haren var mycket stor. Det var på själva kyrkogården som han sköt på haren. Det var flera med men det var bara Arvid som såg den. *"De va nyfallen snö å di va eväg för te hitta harslag å skjuta hare"*.

Nu bar det sig inte bättre att skottet tog honom själv. Därför måste det vara en trollhare han såg och sköt på trodde kamraterna. De sade *"Han skulle le råka ut för någe nä han geck å jaga me bössa på själve Nyårsdan. Te sej själv te straff å andra te varnagel"*.

Den urstarke gubben.

Karl Magnussons berättar att hans far en gång vid malmkörning fick sällskap av en gubbe. Karl körde fast med foran i en grop och blev stående. Hästen orkade inte dra upp lasset. Till slut tog gubben över och körde lätt upp malmforan. Detta syntes underligt och var förenat med trolleri.

En talande katt vid knektabygget.

Arvid Andersson på Åsen berättar att en arrendator kom körande en natt från Torpa kvarn genom skogen vid Döberg då han känner att han fått någon mer på åket.

Lasset gick så tungt att han förstod att något onaturligt var framme.

Uppkommen för backen hoppar det av och ber gubben *”hälsa hem te kattaboli de ä mi mamma”*.

Vid knektabygget hade han haft besök av en stor katt, men från den dagen var katten borta.

Ivan Andersson Åsen berättar att min farfar arrenderade jorden vid Knektabygget.

En dag var han till kvarnen vid Torpa och det blev sent innan han for hem.

När han kom till backen mellan Sjögårdarna och Döberg går en säck sönder och mjölet börjar rinna ut. Han stannar då och försöker samla upp så mycket som gick.

Då får han höra en stark röst som ropar på honom att han skall hälsa hem till Kattaplussa och att Plätt är död.

Han tyckte det var kusligt detta. Ha träffat på oknytt så här års mitt i natten.

Hemkommen berättade han vad som hänt och vilken hälsning han var ombedd att berätta. Någon tid förut hade det kommit en stor katt som blivit hemtam där och avhållen av alla. Han hade krupit upp på ett skåp i köket där han sov.

När husfadern omtalade vad han hört på vägen blev katten vaken och reste sig upp. Då e min man dö tycks han skrika till och tar ett språng mot dörren och sätter iväg genom snön.

Då förstod man att det var ett av skogens alla väsen man hade haft som besök i Knektabygget.

En konstig hare.

Ivan Andersson på Åsen berättar att fru Wallin i Svinnersta hustru till den Wallin som hittades död vid Gålsjön bodde en tid uppe vid Åsen hos sina föräldrar.

Hon gifte sedan om sig med Eriksson i Bro.

När hon flyttade från Åsen till Bro var det en hare som hoppade efter flyttlasset hela vägen från Åsen till Bro.

Man tyckte det var kusligt med denna hare.

Kyrkklockorna i berget.

Berättat av både av Maria Persson Espelund och Selma Andersson Skogalund.

Då fru Persson vid Espelund och hennes broder Martin var hemma vid Brickan gick de en gång mot skogen som ligger öster om landsvägen.

När de kom till vargtrapporna blev de stående och lyssnade för inifrån berget kom det den allra vackraste klang som av kyrkklockor. De lade örat mot berget och hörde det mycket väl.

Sedan sprang de hem för de förstod att de hade hört något övernaturligt.

Synen på Dovrasjöfall.

Några vallhjon samlade sig en middag för många år sedan på Dovrasjöfall och intog en måltid där under skämt och glam.

Då uppstod med ens ett förfärligt oväder så att stubbar och stenar flög omkring i stora virvlar. Mitt under stormen kom ett stort eldklot snurrande över fallet. Det gick över sjön men försvann innan det nått stranden.

Därefter hördes från skogen ett förfärligt skratt och ovädet upphörde.

Än i dag undrar Snavlundaborna vad det kan vara.

Synen vid Björstop.

Då bonden Carl i Björstorp en gång täcka om en loge i Björstorp Det var en solig och varm dag på försommaren. När han ser ut över Tresjön. Ser han till sin förvåning ett stort skepp med fulla segel komma mot stranden.

”Sir du någe? Sporde han. Ja ja man gör så” blev svaret.

Stockkastet nerför berget.

Några personer höll på med att hugga i skogen vid södra Dovrasjön. En dag höll de på lite sent på kvällen. Då såg de på avstånd en gubbe och en gumma som kastade stockar utför ett berg.

Det var en syn för i snön finns inga spår eller några stockar. Man undrade därför om det var bra att hålla på med arbete så sent på kvällen.

Det var Oskar Eklunds pojkar som upplevde detta.

Osynliga svordomar.

Oskar Eklund höll på och högg i skogen då det kom något osynligt mot honom.

Det sjöng en hemsk svordom långdraget om och om igen, Slutligen försvann det ut över sjön.

Tvätt vid Dovrasjön.

Torparen Jan Persson i Rosendahl var både skytt och fiskare. En gång när han metade på västra sidan av Dovrasjön fick han se en käring som stod vid sjön och klappade byk. I skogen hängde också fullt med vita kläder.

Synen varade bara en liten stund.

Det fanns en bonde vid Dovra som var mycket begiven på jakt. Han ansåg också att bästa turen hade man om man jagade på söndagar under gudtjänsttid. Då hade han hjälp med skyttet trodde folk som tyckte det var syndigt.

En söndag gick han ut på en stock i sjön. Han såg nämligen en stor gädda stå därute i vattnet. Han siktade och sköt. Skottet gick dock bakåt och rev sönder hans ena hand och skadade honom också svårt i huvudet.

Det var nog ett straff för han gick ut med bössan på söndagar.